

ULOS EPÄTOIVOSTA
OUT OF DESPAIR

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Nuorten vakavan väkivallan taustatekijät ja ehkäisy (Understanding and preventing serious violence among youth)

Janne Kivivuori, professori, Krimo, Helsingin yliopisto

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman Young Despair / Ulos epätoivosta -tutkimuskonsortion väkivaltaa tarkasteleva työpaketti

Väkivaltaosion tutkimustavoitteet

- Tutkia nuorten väkivaltakuolemia ja löytää niiden ehkäisykeinoja
- Vertailu huumekuolemiin ja itsemurhiin
- Vertailu läheltä piti -tilanteisiin (lethality)
- Intensiivinen tapaustutkimus (social autopsy)
- Aineistot:
 - Konsortion vertaileva määrällinen ja laadullinen data
 - Nuorten rikosseuraamusasiakkaiden elämänkaaritutkimus (*Young Prisoner Survey*)
 - Henkirikollisuuden seurantajärjestelmä (FHM)
- Osion kumppanit: Rikosseuraamuslaitos, Huoma - Henkirikosten uhrien omaiset ry, Helsingin poliisilaitos, oikeusministeriö ja Helsinkimissio Aggredi-katuväkivaltatyö

Määrä

- Suomessa on kuluneen kymmenen vuoden aikana kuollut vuosittain väkivallan seurauksena keskimäärin 13 alle 18-29-vuotiasta nuorta. Alle 18-vuotiaita on surmattu keskimäärin viisi vuodessa samalla tarkastelujaksolla.
- Henkirikos aiheuttaa kärsimystä ja suuria haittoja uhrin omaisille ja lähipiirille; negatiivisia seurauksia voi olla laajemminkin verkostoissa ja yhteisössä.
- Sen lisäksi vakava väkivalta on käännekohta tekijälle. Väkivallasta aiheutuvien kuolemien tutkimuksessa ja ehkäisyssä onkin huomioitava nuoret sekä uhreina että tekijöinä.

Piirteet

- Henkirikollisuuden ikäjakauma on Suomessa vähemmän painottunut nuoriin ikäryhmiin kuin keskeisissä vertailumaissa (Granath ym. 2011; Lehti ym. 2019)
- Nuorten tekemien henkirikosten piirteissä on eräitä eroja suhteessa aikuisten tekoihin, esim. suhteellisesti enemmän suunnitelmallisia ja muihin rikoksiin liittyviä tekijöitä (Lehti 2007; Häkkänen & Hagelstam 2006)
- Nuorista henkirikosten uhreista vähemmän tietoa; tätä tietoa tuotetaan YD-hankkeen väkivaltaosiossa

Nuoriin kohdistuva henkirikollisuus pääosin (muttei kokonaan) nuorten aiheuttamaa

- Nuorista (10-29v) uhreista 67 % joutui toisen nuoren surmaamaksi
- Aikuisista uhreista 25 % joutui nuoren (10-29-vuotiaan) surmaamaksi
- Lähde: FHM 2002-2018
- YD-tutkimuksen ennakkotieto, ei julkinen

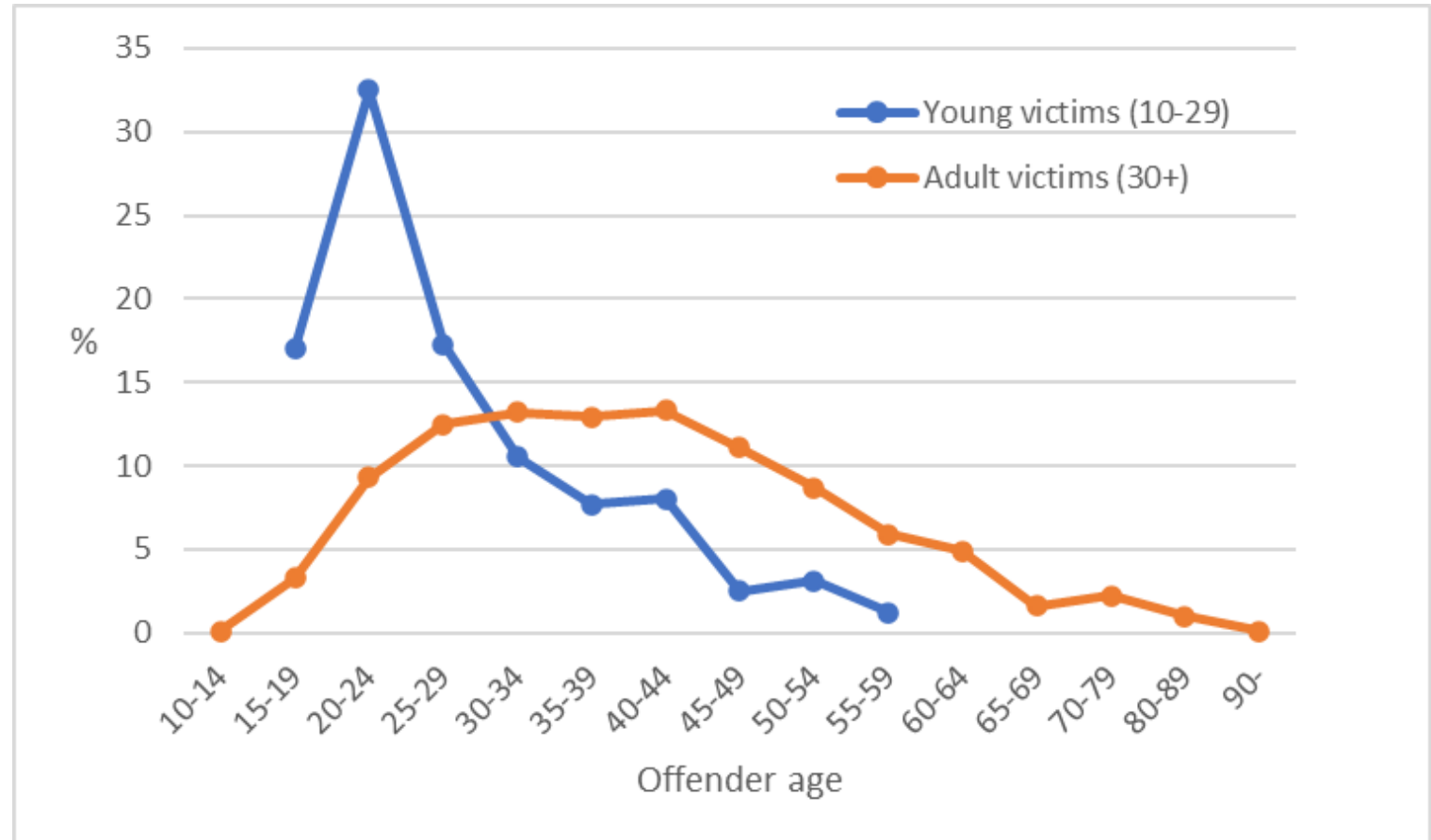

Figure 1 Homicide offender age-crime curve, by victim age category. Finland 2002-2018, FHM. Victim category 0-9 years is excluded from the figure.

Kehitys

- Henkirikollisuus vähentynyt viimeisen 30 vuoden aikana Suomessa ja Euroopassa (Suonpää ym. 2022)
- Myös nuorten henkirikollisuudessa on 2000-luvun aikana laskua (Suonpää & Raeste 2022)
- Havaittavissa myös nuorten uhrien kohdalla, joskin aivan viime vuosien kehitys vaatii tarkempaa erittelyä
- Henkirikosten yrityksen (vrt. ns. ”läheltä piti” –tilanne) uhrien määrässä kasvua viime vuosina ikäryhmässä 10-29, mutta trendin tulkinta haastavampaa

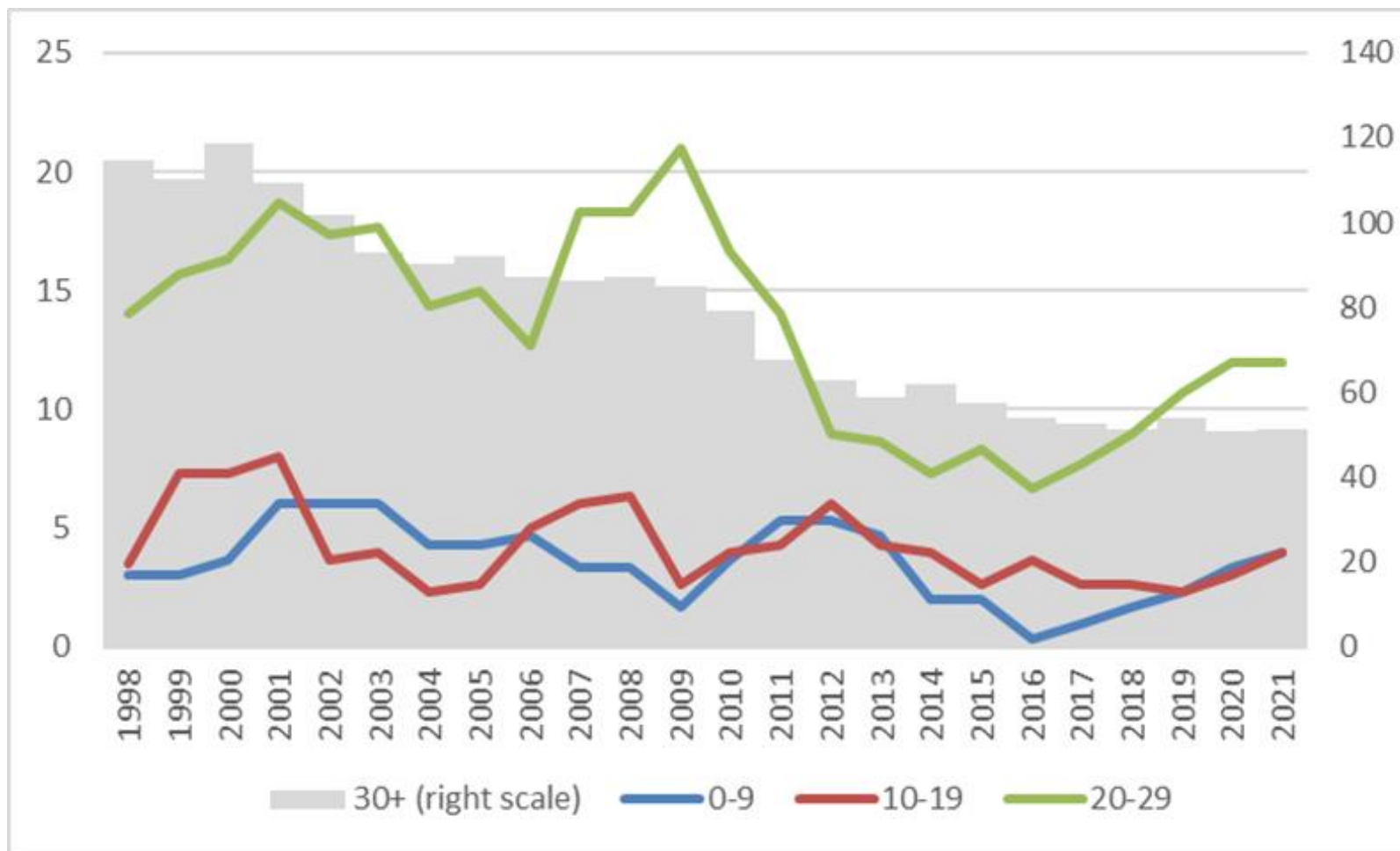

Figure 2 Number of young homicide victims 1998-2021, 3-year moving average. Cause-of-death statistics, Statistics Finland. Note that the adult homicide victimization (grey area) is shown with right-hand side scale.

Kuvio 3 Henkirikosten yritysten 10-29 vuotiaat uhrin 2009-2021. Rikos- ja pakkokeinotilasto, Tilastokeskus. (Vertailu täytettyihin henkirikoksiin)

Riskitekijät

- Enemmän tutkimusta tekemisen kuin uhriksi joutumisen riskitekijöistä
- Nuorten henkirikollisuus on yhteydessä vanhempien päihde- ja muihin ongelmiin sekä perheen heikkoon sosiaaliseen asemaan.
- Riskitekijöitä ovat myös nuoren omat varhain ilmenevät päihdeongelmat, kouluvaikeudet, alttius aggressioon ja rikoksiin sekä mielenterveyden häiriöt.
- Tutkimusten mukaan pääsääntöisesti samat tekijät lisäävät sekä riskiä käyttää väkivaltaa että riskiä joutua sen uhriksi (Farrington et al. 2011)

Ehkäisy

- Tietoa enemmän tekijäpuolen riskitekijöistä. Niiden valossa olisi ehkäistävä tunnettuja riskitekijöitä vanhempien olosuhteissa
 - Vanhempien päihdeongelmat
 - Vanhempien sosiaaliseen huono-osaisuuteen vaikuttavat tekijät
- Ja nuoren omissa alttiuksissa
 - Omat päihdeongelmat, mielenterveyden ongelmat
 - Kognitiiviset haasteet
- Intensiivistä tapaustutkimusta on kriminologiassa sovellettu henkirikollisuuden ehkäisyn tukena (*homicide review*), eniten parisuhdeväkivallassa; hankkeessa tätä sovelletaan nuoriin kohdistuvaan vakavimpaan väkivaltaan (O'Malley ym. 2018)
- Vaikuttavan ehkäisyn haasteita:
 - Korrelaation ja syy-suhteen erottaminen; riskitekijöiden korrelaatio selitettävän ilmiön kanssa voi johtua ns. kolmansista tekijöistä tai käänteisestä kausaalisuhteesta
 - Juurisyyntoimenpiteiden ja tilanne-toimenpiteiden rooli ja yhdistäminen

Esityksessä viitattu kirjallisuus

- Farrington D P & Loeber R (2011) Early Risk Factors for Homicide Victims and Shooting Victim. In: Loeber & Farrington (eds) *Young homicide offenders and victims: Risk factors, prediction, and prevention from childhood*. New York, Springer.
- Granath, S. & Hagstedt, J. & Kivivuori, J. & Lehti, M. & Ganpat, S. & Liem, M. & Nieuwbeerta, P. (2011). *Homicide in Finland, the Netherlands and Sweden. A First Study on the European Homicide Monitor Data*. Swedish Council for Crime Prevention, Research Report 2011:5, Stockholm.
- Hagelstam, Camilla & Häkkänen, Helinä (2006). Adolescent homicides in Finland: Offence and offender characteristics. *Forensic Science International* 164, 110–115.
- Lehti, Martti (2007). *Nuoret ja henkirikollisuus 1980–2004*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 78. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Lehti, M, Kivivuori J, Bergsdóttir GS, Engvold H, Granath S, Jónasson JO, Liem M, Okholm M M, Rautelin M, Suonpää K, and Syversen V S. (2019). *Nordic Homicide Report. Homicide in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden, 2007–2016*. Research Briefs 37/2019. Helsinki: University of Helsinki, Institute of Criminology and Legal Policy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0669-8>.
- O'Malley, Teagen L. & Documét, Patricia I. & Burke, Jessica G. & Garland, Richard & Terry, Art & Slade, Roland L. & Albert, Steven M. (2018). Preventing Violence: A Public Health Participatory Approach to Homicide Reviews. *Health Promotion Practice* 19:3, 427-436.
- Suonpää, K., Kivivuori, J., Aarten, P., Ahven, A., Granath, S., Markwalder, N., Skott, S., Thomsen, A. H., Walser, S., & Liem, M. (2022). Homicide drop in seven European countries: General or specific across countries and crime types? *European Journal of Criminology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14773708221103799>
- Suonpää, Karoliina & Raeste, Anna (2022). Henkirikokset. Teoksessa Ilari Kolttola (toim.): *Rikollisuustilanne 2021. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksia 52/2022 , Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti , Helsinki

Kiitos!

Janne Kivivuori

janne.kivivuori@helsinki.fi

Maiju Tanskanen

maiju.tanskanen@helsinki.fi

Karoliina Suonpää

karoliina.suonpaa@helsinki.fi

Anna Raeste

anna.raeste@helsinki.fi